

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології
Кафедра галузевої соціології

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

для студентів

галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність	054 Соціологія
освітній рівень	бакалавр
освітня програма	соціологічне забезпечення управлінських процесів
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання :	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: проф. Микола ТУЛЕНКОВ

Продовжено на 20__/20__ н.р. (підпис, ПІБ, дата) «__» __ 20__ р.
на 20__/20__ н.р. (підпис, ПІБ, дата) «__» __ 20__ р.

КИЇВ – 2023

Розробник: Микола ТУЛЕНКОВ, професор кафедри галузевої соціології,
доктор соціологічних наук, професор

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри галузевої соціології
(Ольга БЕЗРУКОВА)
(підпис)
Протокол № 19 від 29.03.2023 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол № 10 від «31» серпня 2023 року
Голова науково-методичної комісії Тетяна ЧЕРВІНСЬКА
(підпис)

1. Метою дисципліни є надання студентам системних теоретичних знань і відповідних практичних навичок з управління соціальним розвитком територіальних громад

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1) знати основні історичні, теоретичні та методологічні засади сучасної соціологічної думки;
- 2) вміти самостійно програмувати та організувати соціологічне дослідження, опрацьовувати соціальну інформацію та володіти навичками роботи з сучасною комп'ютерною технікою.

3. Анотація навчальної дисципліни: Навчальна дисципліна «Розвиток територіальних громад» як прикладний напрям технологій управління соціальними спільнотами носить суто практичний характер. Вона спрямована на формування в майбутніх соціологів практичних умінь і навичок роботи з територіальними громадами, а також володіння відповідними соціологічними засобами, методами та технологіями дослідження різних аспектів соціального розвитку територіальних громад і місцевих спільнот. У процесі навчання дисципліни передбачається набуття студентами вмінь працювати з сучасною науковою та галузевою літературою, навичок критичного опрацювання періоджерел і їх системного аналізу, а також набуття відповідних знань щодо способів та доцільності використання різноманітних соціологічних методик, технік і технологій у сфері управління соціальним розвитком територіальних громад

Програма дисципліни складається з двох змістових частин: частина 1 «Вступ до теорії та практика розвитку територіальних громад»; частина 2 «Технології управління соціальним розвитком територіальних громад».

4. Завдання (навчальні цілі).

- надання студентам системних знань щодо генезису, наукового статусу, змісту, предметного поля, основних понять, структури та функцій теорії та практики соціального розвитку територіальних громад як науково-прикладної галузі сучасного соціологічного знання;
- набуття студентами відповідних умінь і навичок використання соціологічного підходу до вивчення специфіки та особливостей соціального розвитку територіальних громад, а також до обрання адекватних моделей, методів і технологій управління для розв'язання різноманітних проблем соціального розвитку регіонального соціуму;
- розширення в студентів наукового кругозору щодо характеру і можливостей використання сучасних інноваційних стратегій, підходів, моделей і способів управління соціальним розвитком територіальних громад у перебігу глобальних змін і суспільних трансформацій.

Це спрямовано на формування таких компетентностей:

- СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому
- СК09. Здатність прогнозувати розвиток соціальних процесів в організаціях, галузях та регіонах.
- СК14. Здатність визначати соціальні механізми стабільного функціонування та розвитку організаційних систем
- СК16. Здатність проводити експертизи та оцінювання соціального стану організацій, регіонів, відповідність програм соціального розвитку міжнародним показникам.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (РН) :1- знати; 2- вміти; 3- комунікації; 4- автономність та відповідальність		Форми викладання і навчання	Методи оцінки та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати зміст, генезу, принципи та поняття, структуру, функції, особливості, цілі, форми, концепції, сучасні моделі та стратегії сталого розвитку територіальних спільнот в умовах глобальних змін і трансформацій	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	10
1.2	Знати основні можливості та переваги системно-кластерного підходу управління територіальним розвитком, технології прогнозування, моделювання, програмування і планування розвитку територіальних спільнот і способи його оцінювання	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	10
2.1	Вміти виокремлювати соціальні проблеми, умови й тенденції соціально-економічного і соціокультурного розвитку територіальних спільнот, а також адаптувати параметри регіональних явищ і процесів до умов життєдіяльності місцевих громад шляхом використання технологій управління регіональних розвитком	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	15
2.2	Вміти демонструвати навички аргументації власної позиції або думки, компетентної та толерантної дискусії, визначати переваги та доцільність використання різних концепцій, стратегій, моделей, форм і способів сталого розвитку територіальних спільнот	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	15
3	Вміти організувати, здійснювати та презентувати індивідуальний науково-дослідний проєкт з окремих проблем соціального розвитку територіальних громад українського суспільства	самостійна робота, науково-дослідний проєкт	презентація науково-дослідного проєкту	20
4	Вміти самостійно здійснювати аналітичну, дослідницьку та пошукову діяльність з проблем соціально-економічного та соціокультурного розвитку територіальних громад українського соціуму	самостійна робота, науково-дослідний проєкт	тематична доповідь, дослідний проєкт	30

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати вивчення дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	Результати вивчення дисципліни (код)					
	1.1	1.2	2.1	2.2	3	4
ПРН14 Застосовувати теоретичні підходи та методологію аналізу до діагностики та вирішення організаційних і регіональних проблем	+	+	+	+	+	+
ПРН18 Організувати і проводити моніторинг та діагностику соціальних процесів, проводити експертизи та оцінювання програм соціального розвитку організацій, регіонів тощо	-	-	+	-	+	+

7. Схеми формування оцінки:

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

- оцінювання активної роботи студентів (усних відповідей, тематичних доповідей, дослідних завдань) під час проведення практичних занять (PH1.1; PH1.2; PH2.1; PH2.2) – **20/12 балів**;
- виконання двох контрольних робіт (PH1.1; PH1.2; PH2.1; PH2.2; PH4) – **20/12 балів**, (2 контрольні роботи по 10 максимальних балів або по 6 мінімальних балів за кожну роботу);
- виконання та презентація результатів індивідуального науково-дослідного проекту (PH3; PH4) – **20/12 балів**, тобто максимум 15 балів (і мінімум 9 балів) за результат виконання проекту та максимум 5 балів (і мінімум 3 балів) за презентацію отриманих результатів.

- **підсумкове оцінювання:** письмовий іспит за білетом, який містить 4 (чотири) питання (PH1.1; PH1.2; PH2.1; PH2.2 - максимум 40 балів (10 максимальних балів або 6 мінімальних балів за кожне питання). Мінімальна оцінка успішного складання іспиту становить – **24 бали**.

- **умови допуску до підсумкового іспиту:** студент не допускається до іспиту, якщо протягом семестру він набрав менше ніж **36 балів**; такий студент допускається до іспиту за умови написання комплексної контрольної (реферативної) роботи, яка за своїм змістом і обсягом має відповідати кількості неопрацьованих ним тем дисципліни протягом семестру.

7.2 Організація оцінювання:

- Практичні заняття оцінюються за фактом їх реального проведення, а бали накопичуються студентами протягом усього семестру.
- Контрольна робота 1 виконується студентами самостійно в межах практичного заняття після вивчення тем 1-5.
- Контрольна робота 2 виконується студентами самостійно в межах практичного заняття після вивчення тем 6-10.
- Індивідуальне науково-дослідний проект виконується кожним студентом у межах самостійної роботи протягом семестру та презентується ним персонально під час проведення 2-х останніх практичних занять за графіком навчального процесу.

7.3 Шкала відповідності оцінок:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекційних і практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин:		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Частина 1 «Вступ до теорії та практики розвитку територіальних громад»				
1	Теорія розвитку територіальних громад як напрям сучасного соціологічного знання	2	2	6
2	Історична еволюція теорії та практики територіального розвитку місцевих громад	2	2	8
3	Територіальна громада як ключовий елемент соціальної структури сучасного суспільства	2	2	8
4	Наукові підходи, концепції та сучасні моделі сталого розвитку територіальних громад	2	4	6
5	Стратегічні цілі, принципи, форми та засоби сталого розвитку територіальних громад	2	2	6
Контрольна робота 1			2	
Частина 2 «Технології управління розвитком територіальних громад»				
6	Системно-кластерний підхід до технологізації управління територіальним розвитком	2	4	8
7	Технології діагностики та прогнозування сталого розвитку територіальних громад	2	2	8
8	Технології моделювання та програмування сталого розвитку територіальних громад	2	2	8
9	Технології планування соціально-економічного та соціокультурного розвитку територіальних громад	2	2	6
10	Технології оцінювання ресурсних можливостей сталого розвитку територіальних громад	2	4	6
Контрольна робота 2			2	
Всього:		20	30	70

Загальний обсяг дисципліни - 120 годин, в тому числі:

лекції – 20 годин;

практичні заняття – 30 годин;

самостійна робота студентів – 70 годин.

9. Рекомендовані джерела

Основні (базові):

- Бобровська О.Ю. Розвиток територіальних громад: базові поняття і показники оцінювання //Публічне адміністрування. 2017. Випуск 1(17). С. 1-20
- Василенко Г.В. Теоретичні аспекти ефективних стратегій місцевого розвитку //Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. -Вип. III. 2009. С. 138-152.
- Гончаренко І.В. Потенціал стратегічного розвитку об'єднаних територіальних громад регіону //Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2020. №1. С.12-21
- Планування розвитку територіальних громад. Навч. посібник /Г. Василенко, Г. Парасюк, Н.Сременко.- К.: ТОВ «Підприємство ВІ-ЕІІ-ЕІЙ», 2015.- 256 с. (С. 3-52; 53--93; 98-152)

5. Регіональне управління: підручник /за ред. Ю.Ковбасюка, В.Вакуленка, М.Орлатого. Київ: НАДУ, 2014. 512с. (С.25-70; 201-238; 260-288, 331-390; 485- 530)
6. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : Навч. посібник у 2-х ч./За заг. ред. В.А.Скуратівського, В.П.Трошинського.-Київ: НАДУ, 2009. Ч.1.456 с. (С. 5--90; 155-230)
6. Управління сталим розвитком: Підручник /За ред. В.Беха, М. Туленкова.Київ: Каравела, 2018. 538с. (С. 12--135; 191-370; 378--473)
7. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадянської участі: Навч. посіб. [О.В.Берданова, В.М.Вакуленко і інші].-Київ: НАДУ, 2017.129с. (С. 6--53; 54-70)

Додаткові:

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: моногр /За ред. В.В.Кравченка, М.О. Байматурова, О.В. Батанова Київ: Атака,2007 864с.
2. Батанов О.В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні: моногр К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2001 260с.
3. Боднар О.А. Формування моделі програмної реалізації стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій регіону// 36. наук. праць Подільськ. аграр.-техн. ун-ту. 2012. Вип 20. Т.2. С. 74-77.
4. Верменич Я.В. Територіальна управлінська система в Україні: теоретико-методологічні проблеми оптимізації // Український історичний журнал. 2006. № 6.С.177-189
5. Гаврилко П.П., Лалакулич М.Ю. Стратегія соціального розвитку регіону //Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України 2014. Вип 3 (107). С.463-468.
6. Мороз О. Територіальна громада: сутність, становлення та сучасні українські реалії //Демократичне врядування. Науковий вісник - 2008. Випуск 2. С. 26-34.
7. Назарова М.І. Стимули соціально-економічного розвитку регіону //Економіка та Держава 2011 №1 С.88-92
8. Розробка стратегій розвитку територіальної громади: загальні засади методики /В. Нудельман, І.Санжаровський - Київ: Дата банк України,2002. 232 с.
9. Стегній О.Г., Чурилів М.М. Регіоналізм в Україні як об'єкт соціологічного дослідження: моногр Київ: Знання, 1998. 217с.
10. Стратегічне планування місцевого розвитку: практик. Посіб. /О.Берданова, В.Вакуленко. Київ «Софія-А», 2018 88с
11. Соціальні інтереси в контексті соціокультурної модернізації: Кол.моногр/За заг. ред. О.Г.Злобіної - К.: Інститут соціології НАН України, 2011 - 323 с.
12. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку /За ред. В.Кравцова, І.Старонянської. Львів: Ін-т регіональних досліджень НАН України. 2020. 531 с.
13. Томсон Е. Регіони, регіоналізація та регіоналізм в сучасній Європі//Регіональна політика: Хрестоматія зарубіжної соціології / За ред. І.Ф. Кононова.-Дуганськ: Альма-Матер-Знання, 2002. С.95-110
14. Сурмін Ю.П., Туленков М.В. Теорія соціальних технологій: навч. посіб. Київ: МАУП, 2004. 608с.
15. Чужиков В.І. Регіональні інтеграційні стратегії постсоціалістичних країн Європи. Київ: Кадри, 2003. 297 с.
16. Чумаченко М.Г. Проблеми регіонального самоврядування в Україні// Економіка України 1993 № 6. С. 5- 14.
17. Яценко А.М.Організаційно-культурні ресурси і механізми соціального управління: моногр./А.М.Яценко.-Одеса:Астропринт,2003.-208с.